

ken. Woordvoerder Marek Szewczynski van de Poolse artsenkamer zei destijds dat een uittocht van artsen op deze schaal het gezondheidssysteem van het land in gevaar kan brengen.

Een significante factor in de overweging van jonge artsen om werk in West-Europese landen te zoeken is de slechte betaling in Polen. De Poolse artsen kunnen 10 keer zoveel verdienen in landen zoals Duitsland. Bovendien hebben de slechte investering in het gezondheidssysteem van Polen, de corruptie, de schandalen en de stakingen ook geleid tot demoralisering onder het medisch personeel van het land.

In het maandelijks magazine van de Poolse artsenkamer verschijnt heel wat reclame, vooral van agentschappen in het Verenigd Koninkrijk, dat ook de populairste bestemming is gezien de open arbeidsmarkt. De artsenorganisatie zegt over het algemeen niet blij te zijn met deze reclame. 'Het aanwerven van onze artsen is een goede oplossing voor West-Europese landen, maar niet voor ons', aldus Radziwill. Zijn zorgen worden gedeeld door artsen in Duitsland, één van de landen, met Zweden, Denemarken en Noorwegen, die ook actief zijn om artsen van Polen en andere Oost-Europese landen aan te werven.

Ontwikkeling vaccin tegen SARS

Amerikaanse onderzoekers van de National Institutes of Health in Bethesda hebben een neusspray met een vaccin tegen 'severe acute respiratory syndrome' (SARS) ontwikkeld (www.nih.gov). Het vaccin beschermt groene meerkatten (een apensoort) tegen het SARS-virus, dat vorig jaar in Azië ruim 750 mensen het leven kostte. De Amerikanen publiceerden hun onderzoekresultaten in *The Lancet* (2004;363:2122-7).

In dezelfde editie maakt *The Lancet* (2004;363:2139-41) melding van onderzoekresultaten van Nederlandse onderzoekers onder leiding van virologen van het Erasmus Medisch Centrum in Rotterdam, het Leids Universitair Medisch Centrum en het Leidse biotechnologiebedrijf Crucell. Crucell ontwikkelde een menselijk monokonaal antilichaam, dat na injectie mensen 1 tot 2 weken bescherming moet bieden tegen SARS. Dit is een vorm van zogenoemde passieve immunisatie, waarbij het afweermolecuul tegen SARS per injectie wordt toegediend. Bij de actieve immunisatie, zoals de Amerikanen die ontwikkelden, maakt het afweersysteem zelf een antilichaam tegen de ziekteverwekker.

Het Crucell-antilichaam is getest bij fretten, een veelgebruikt proefdier in virologisch en vaccinonderzoek. De antistof is gebaseerd op een door Crucell gepatenteerde cellijn: Per.C6. Het Leidse biotechnologiebedrijf zegt tegenover *Het Financieele Dagblad* (26 juni 2004) nu in staat te zijn klinisch testmateriaal te produceren om de veiligheid van het product bij de mens te beproeven. Klinische studies vergen doorgaans 5 à 7 jaar.

'Passieve immunisatie met dit middel kan een geschikte aanpak zijn om longziekten te voorkomen bij mensen die in contact zijn geweest met SARS-patiënten, en kan verdere verspreiding van de ziekte voorkomen', stellen de onderzoekers in *The Lancet*. Het Amerikaanse actieve vaccin werkt beduidend langer dan 1 of 2 weken: de apen in het experiment werden bijna een maand na vaccinatie pas met SARS besmet. De vraag is of massale vaccinaties tegen de ziekte ooit nodig worden. De wereldwijde epidemie die werd gevreesd, is uitgebleven.

Veel Irak-veteranen lopen trauma op

Een aanzienlijk deel van de Amerikaanse militairen die naar Irak zijn gestuurd, keert terug naar de VS met een posttraumatisch stressyndroom (PTSS). Dat blijkt uit de studie

'Combat duty in Iraq and Afghanistan, mental health problems and barriers to care', uitgevoerd door het Amerikaanse leger. Het onderzoek is gepubliceerd in het *New England Journal of Medicine* (2004;351:13-22).

'Er bestaat een significant aantal soldaten dat dringend behoefte heeft aan hulp', stelt coauteur Carl A. Castro van het Walter Reed Army Institute of Research in *The Washington Post* (1 juli 2004) als reactie op de onderzoeksresultaten. Maar in de praktijk blijkt minder dan de helft (23-40%) van de getraumatiseerde soldaten hulp te zoeken van een (leger)psycholoog, uit angst om de eigen carrièrekansen te verminderen.

Voor het gepubliceerde onderzoek werden 3671 militairen 3 tot 4 maanden na thuiskomst anoniem ondervraagd over hun ervaringen in Irak en Afghanistan en de gevolgen van hun diensttijd daar op hun mentale gesteldheid. De blootstelling aan gevechtssituaties was beduidend hoger voor de Irak-veteranen dan voor soldaten uit Afghanistan. Het percentage soldaten met positieve criteria voor 'major depression', gegeneraliseerde angststoornis en PTSS bleek ook significant hoger na militaire dienst in Irak (15,6-17,1%) dan na militaire dienst in Afghanistan (11,2%).

Het Amerikaanse leger doet al decennia onderzoek naar de mentale gevolgen van de inzet van soldaten in gevechtssituaties. Soldaten die in Vietnam vochten, klaagden reeds over psychische problemen. Van hen heeft volgens het leger ongeveer 15% een PTSS opgelopen. Militairen die last hebben van een PTSS hebben flashbacks van gevechtssituaties, nachtmerries en lijden aan slapeloosheid en depressies. In extreme gevallen kan een PTSS tot psychosen en andere psychiatrische stoornissen leiden.

F. KIEVITS

M. T. ADRIAANSE

Binnenlands nieuws

Actie tegen nep-Viagra

De Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst en de Economische Controledienst (FIOD-ECD, onderdeel van de Belastingdienst) beginnen een offensief tegen de handel in nep-Viagra op internet. Uit onderzoek is gebleken dat steeds meer vervalste erectiepillen worden aangeboden. Dat is illegaal en kan soms gevaarlijk zijn voor de volksgezondheid. De FIOD-ECD waarschuwt dat de echte Viagra in Nederland alleen op doktersrecept verkrijgbaar is. De namaakpillen die op internet worden aangeboden, zijn wisselend van samenstelling. Laboratoriumonderzoek van de FIOD wijst uit dat de nep-Viagra doorgaans geen werkzame stoffen bevat. Aanleiding voor het offensief is het toenemende aantal klachten, onder meer van medicijnfabrikanten zelf en de Inspectie voor de Gezondheidszorg. De FIOD-ECD struikt het internet de komende tijd zorgvuldig af naar aanbieders. De gevraagde prijzen variëren van 5 tot 12,50 euro per pil.

De Nederlandse actie is vergelijkbaar met een initiatief van de Amerikaanse overheid. De handel in nepmedicatie (waarbij Viagra een prominente plaats inneemt) lijkt onbeheersbaar te worden. Om een einde te maken aan de ondoorzichtigheid is de Amerikaanse overheid een offensief tegen de handelaars in dergelijke middelen gestart. Bovendien waarschuwt de Amerikaanse geneesmiddelenwaakhond Food and Drug Administration de bevolking al enige tijd voor het bedrog en eventuele gevaren van de schijnbaar goedkope 'internetgeneesmiddelen' (www.fda.gov). Ook de Chinese overheid zet zich sinds kort officieel in om de bestrijding van nepgeneesmiddelen aan banden te leggen.

Het *Algemeen Dagblad* (24 juni 2004) meldt de aanhouding van een man die al sinds 2001 neppillen verkocht via de website www.viagraholland.com. Daarop wekte hij niet alleen de indruk dat zijn 'Viagra' echt was en zou helpen tegen erectiestoornissen, maar hij waarschuwde op zijn site zelfs voor nep-Viagra. Bij de verkoper zijn 1600 valse pillen in beslag genomen. In het najaar van 2003 zijn ook al enkele aanbieders van de illegale pillen aangehouden. In januari van dit jaar werd een complete productielijn voor erectiepillen ontmanteld.

Gentherapie bij behandeling losse heupprothese

Een wereldprimeur in Leiden: onderzoekers van het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) hebben een loszittende heupprothese weer vastgezet door gebruik te maken van een aangepast verkoudheidsvirus (persbericht LUMC, 28 juni 2004). Gentherapie, ooit de grote belofte tegen kanker en erfelijke ziekten, lijkt daarmee een nieuw leven tegemoet te gaan.

In Nederland worden ieder jaar ongeveer 20.000 heupprothesen geplaatst bij patiënten met destructie van het gewricht door reuma of artrose. Ongeveer 10% van de heupprothesen gaat loszitten binnen 10 jaar. Dit loszitten ontstaat doordat de ruimte tussen prothese en bot zich heeft gevuld met ontstekingscellen die de botstructuur aantasten. Een loszittende heupprothese veroorzaakt veel pijn en maakt mensen invalide. De standaardbehandeling is het plaatsen van een nieuwe prothese, maar de conditie van veel oude mensen is voor zo'n grote ingreep te slecht. In het LUMC is nu een methode ontwikkeld om die ontstekingscellen te vernietigen door in de ruimte tussen prothese en bot virusdeeltjes te spuiten waarin een speciaal gen is ingebracht. De ontstekingscellen nemen het virus op en maken op basis van de genetische code van dat gen een enzym. Op dezelfde manier spuit men een stofje in dat door dat enzym wordt omgezet in een kortwerkend vergif dat de ontstekingscellen zeer effectief doodt. Vervolgens worden via 3 of 4 gaatjes, geboord in het bot rond de prothese, dode cellen weggezogen en wordt de lege ruimte op die plaatsen opgevuld met botcement dat snel hard wordt en de prothese fixeert.

Deze methode wordt op veiligheid getest en is nu voor de eerste maal met succes uitgevoerd bij een 82-jarige vrouw die al tijden last had van haar kunstheup. De patiënt kan inmiddels weer een aantal meters lopen en wordt niet meer gekweld door nachtelijke pijn. 'Deze aanpak lijkt veelbelovend', zegt Rob Nelissen, de orthopedisch chirurg die de proef samen met zijn collega's uitvoerde (*Trouw*, 29 juni 2004). 'Als we de techniek beter leren beheersen, wordt het misschien een volwaardig alternatief voor de operatie.' Het vastzetten van een losse heup is niet zo spectaculair als het genezen van kanker of erfelijke aandoeningen, waar gentherapie oorspronkelijk voor was bedoeld. 'Maar we moeten het belang ervan niet onderschatten', meent Nelissen.

Aanrijtijd ambulance 8 minuten

Ambulances moeten bij ongelukken binnen 8 minuten ter plaatse kunnen zijn. Een meerderheid van de Tweede Kamer is van mening dat het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) hier de komende jaren naartoe moet werken.

Op dit moment werkt het ministerie eraan om ambulances binnen gemiddeld 15 minuten ter plaatse te hebben. Dit is vooral in de dunbevolkte provincies nog niet het geval.

CDA, SGP, PvdA, D66, GroenLinks en SP wezen minister Hoogervorst (VWS) er tijdens een overleg (23 juni 2004) op dat ook de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg (RVZ) in december 2003 heeft gepleit voor een kortere aanrijtijd van 8 minuten. Volgens Hoogervorst zou de verkorting van de aanrijtijd van de ambulances vele honderden miljoenen kosten. Hij vond dat de Kamerleden 'niet helemaal eerlijk waren' met het citeren uit het RVZ-advies. De RVZ stelt namelijk ook dat het netwerk van ziekenhuizen in Nederland volledig zou moeten worden gereorganiseerd. Kleine ziekenhuizen zouden moeten worden gesloten en de andere zouden zich moeten specialiseren in bijvoorbeeld spoedhulp of behandeling van kanker (www.rvz.net). De Tweede Kamer is hier tegen, vandaar dat Kamerleden dit deel van het advies negeerden. Hoogervorst denkt dat het advies van de RVZ in de verre toekomst realiteit zal worden. Volgens hem zullen de aanrijtijden van ambulances dan ook kunnen worden verkort. 'Maar daar zijn we nu nog niet aan toe', zo citeert dagblad *Trouw* (24 juni 2004) de minister.

Begin juni stemde de ministerraad reeds in met het wetsvoorstel over de ambulancezorg. De wet voorziet in een eenduidiger aansturing van de ambulancezorg, waarbij de zorgverzekeraars een grotere rol krijgen en de taken van de provincies komen te vervallen. De zorgverzekeraars moeten onderhandelen met aanbieders over het effectief inzetten van het beschikbare geld. In elke regio is een ambulancedienst die een vergunning krijgt voor 4 jaar; bij goed presteren kan de vergunning verlengd worden. Samenwerking tussen de ambulancediensten wordt essentieel, aangezien ambulances van de ene regio ook in andere regio's kunnen worden ingezet.

F.KIEVITS
M.T.ADRIAANSE

Personalia

Overleden. Mw.M.A.Bron-du Crocq, psychiater, in de leeftijd van 79 jaar (28 juni 2004), Voorhout. P.van Oort, anesthesist, in de leeftijd van 80 jaar (24 juni 2004), Groningen. Mw.N.T.Schok, arts, in de leeftijd van 81 jaar (22 juni 2004), Utrecht. Dr.R.C.J.Verschuieren, chirurg, in de leeftijd van 64 jaar (28 juni 2004), Haren. C.van Winzum, arts, in de leeftijd van 69 jaar (16 juni 2004), Amersfoort.

Promoties. Te Nijmegen mw.P.van Bijnen-Manders op proefschrift *The prognostic and predictive value of markers of tumor angiogenesis and proteolysis in breast cancer patients*, C.Neeleman op proefschrift *Pneumococcal infections, microbiological and immunological aspects*; te Rotterdam F.Huygen op proefschrift *Neuroimmunologische veranderingen in het Complex Regionaal Pijn Syndroom*.

Bevordert tot arts. Te Amsterdam (Vrije Universiteit) L.A.R. Al-Saady, R.H.Boonstra, mw.C.Calis, mw.T.Greeuw, mw.E.A.M.Kuijper (cum laude), mw.N.Molders, mw.M.Nangrähary, mw.M.P.E.van der Pas, mw.B.Peperzak, mw.H.Taspinar, Ü.Yapici.